

> *Frapad*

Ar follez yaouank, gant Meavenn

☑ 1 - Lenn ha kompren

Ar skrivagnerez

Ar romant

☑ 2 – Selaou ha kompren

☑ 3 – Skrivañ

Bezañ gouest da ziverrañ ar
romant : tudennoù, lec'hioù,
bloavezhioù, darvoudoù pennañ

☑ 4 – Komz didroc'h

Bezañ gouest da ziverrañ ar
romant : tudennoù, lec'hioù,
bloavezhioù, darvoudoù pennañ

☑ 5 – Komz / divizout

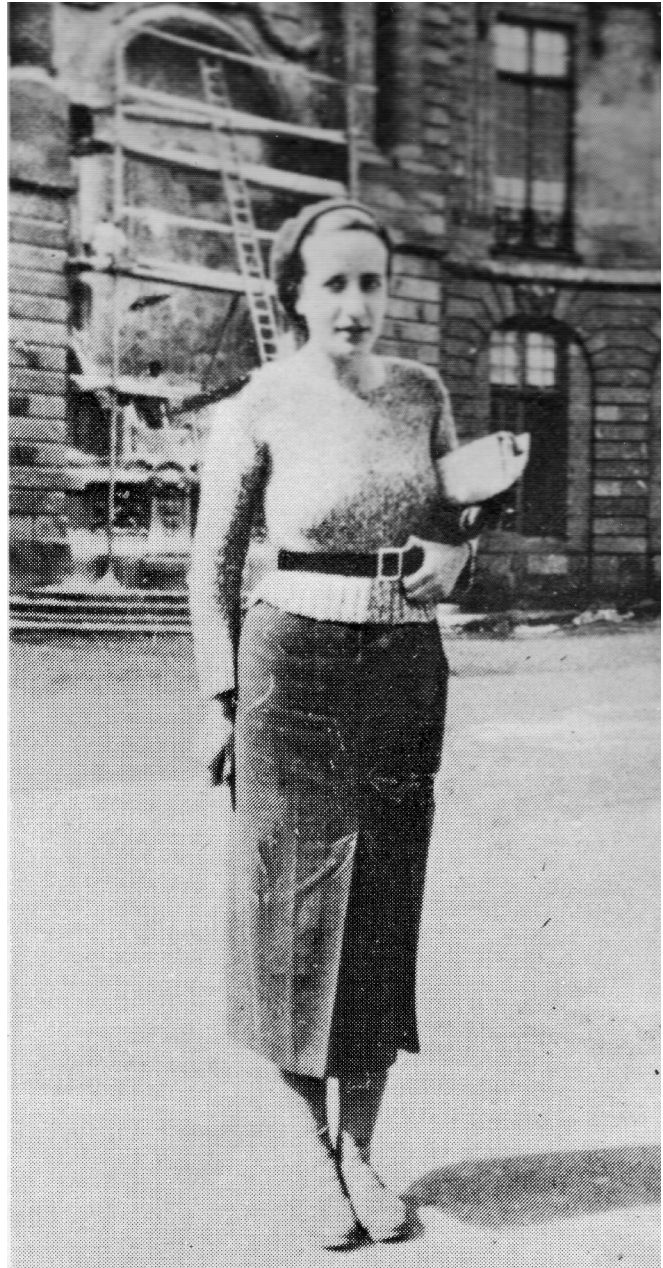
☑ Yezhadur/geriaoueg

Adwelout ar c'hemmadurioù goude
ar gerioù-perc'hennañ

Raganvioù-gour renet eeun

☑ Sevenadur, istor ha douaroniezh

Anavezout ar c'hwec'h broad kelt

Fant Rozeg (Meavenn)

Ar follez yaouank

Ar skrivagnerez, Fant Rozeg

Ur skrivagnerez vrezhonek tost ouzh an Emsav eo bet Fant Rozeg (1911-2001) he deus kemeret anv-pluenn Meaven (Meavenn goude 1945) da lavaret eo "me a venn".

Anavezet eo bet e Breizh hag pelloc'h pa voe lakaet da darzhañ monumant unanidigezh Breizh ha Bro-C'hall d'ar 7 a viz Eost 1932. Pa seblante bezañ liammet gant ar strollad kuzh "Gwenn ha Du" ha bezañ tost d'ar gomunourien, sañset, e tapas al lesanv a "Werc'hez ruz" er gwask gallek.

Buhez

Ne voe ket bet desavet e brezhoneg, met pa venne intent ar pezh a lavare he zud etrezo e teskas ar yezh pa oa 12 vloaz gant harp un amezeg. Mont a reas da Bariz da labourat er Post. Eno e teskas iwerzhoneg er Sorbon ken e tivizas mont da Iwerzhon e 1931 evit peurzeskiñ ar yezh. Bloaz goude e tapas un tamm brud gant afer an darzhadenn e Roazhon.

Kenlabourat a reas ingal gant Roparz Hemon evit abadennoù brezhonek Radio Roazhon.

Oberenn lennegel

N'eo ket fonnus hec'h oberenn, met a-bouez bras. Ar vaouez nemeti e strollad ar skrivagnerien bodet dindan anv Skol Walarn eo bet. Savet he deus un oberenn dezrevell faltazi nemetken : Ar follez yaouank he zitl.

N'he deus ket kendalc'het gant ar skrid-faltazi pa gave gwelloc'h dezhi sevel barzhonegoù he buhez-pad. Kas a reas meur a destenn da vezañ embannet e-barzh Gwalarn. Un harp bras a roas da Roparz Hemon evit boueta an abadennoù brezhonek ha skrivañ pe azasaat a reas un nebeud pezhioù-c'hoari savet evit ar skingomz pa oa Roparz Hemon sekretour Radio-Roazhon-Breizh etre 1941 ha 1944. Meur a bennad sinaet FRA a weler er gelaouenn vrezhoneg Arvor ivez.

Skrivet he deus pezhioù lennegezh berr hepken, danevelloù ha barzhonegoù.

Evit kompren gwelloc'h, a-raok lenn ar romant

Emsavadeg Pask a oa un emsavadeg a grogas en Iwerzhon da vare Pask 1916.

An emsavadeg a oa aozet gant an emsaverien republikan da zistagañ o bro diouzh Bro-Saoz diwar-bouez an armoù. An emsavadeg vrasañ e voe en Iwerzhon abaoe hini 1798. Padout a reas an emsavadeg, a oa aozet dreist-holl gant an *Irish Republican Brotherhood*, eus Lun Fask, d'ar 24 a viz Ebrel 1916 betek an 30.

Izili eus an Irish Volunteers, renet gant Padraig Pearse, harpet gant an *Irish Citizen Army* renet gant James Connolly a lakaas o dalc'h war savadurioù e lec'hioù strategek eus Dulenn hag a embannas krouidigezh Republik Iwerzhon, dizalc'h diouzh Bro-Saoz.

Dister e voe taolioù an emsavadeg er peurrest eus ar vro ha c'hwitañ a rejont nemet en Ashbourne, e kontelezh Meath. Mouget e voe an emsavadeg goude c'hwec'h devezh emgann. Kaset e voe he fennoù dirak al lez-vrezel ha lazhet. Dont a reas a-benn an emsavadeg da zegas endro Republikanouriezh Iwerzhon e-kreiz preder politikel ar vro avat. Nebeutoc'h evit tri bloaz goude, e miz Genver 1919, e voe aozet an Dáil kentañ ha diazezet da vat Republik Iwerzhon gant stourmerien an emsavadeg chomet bev.

Etre miz Genver 1921 ha miz Gouere 1921 e c'hoarvezas Brezel dieubidigezh Iwerzhon, etre Iwerzhoniz IRA ha polis roueel Iwerzhon (RIC). Kregiñ a reas kerkent hag embannet Republik Iwerzhon. Un arsav-brezel a voe e miz Gouere 1921, ha sinet ur feur-emglev etre Iwerzhon ah Bro-Saoz e miz Kerzu 1921. Goude ur pennad etre a badas 10 miz e voe savet Stad dieub Iwerzhon, met dindan dalc'h ar Rouantelezh-Unanet e chomas 6 kontelezh an Norzh. Bec'h a savas etre republikaned ha lealourion eno ha brezel diabarzh a voe er Su etre ar re a save a-du hag ar re asave a-enep ar feur-emglev gant ar Rouantelezh-Unanet.

POBLACHT NA H EIREANN. THE PROVISIONAL GOVERNMENT OF THE **IRISH REPUBLIC** TO THE PEOPLE OF IRELAND.

IRISHMEN AND IRISHWOMEN In the name of God and of the dead generations from which she receives her old tradition of nationhood, Ireland, through us, summons her children to her flag and strikes for her freedom.

Having organised and trained her manhood through her secret revolutionary organisation, the Irish Republican Brotherhood, and through her open military organisations, the Irish Volunteers and the Irish Citizen Army, having patiently perfected her discipline, having resolutely waited for the right moment to reveal itself, she now seizes that moment, and, supported by her exiled children in America and by gallant allies in Europe, but relying in the first on her own strength, she strikes in full confidence of victory.

We declare the right of the people of Ireland to the ownership of Ireland, and to the unfettered control of Irish destinies, to be sovereign and indefeasible. The long usurpation of that right by a foreign people and government has not extinguished the right, nor can it ever be extinguished except by the destruction of the Irish people. In every generation the Irish people have asserted their right to national freedom and sovereignty, six times during the past three hundred years they have asserted it in arms. Standing on that fundamental right and again asserting it in arms in the face of the world, we hereby proclaim the Irish Republic as a Sovereign Independent State, and we pledge our lives and the lives of our comrades-in-arms to the cause of its freedom, of its welfare, and of its exaltation among the nations.

The Irish Republic is entitled to, and hereby claims, the allegiance of every Irishman and Irishwoman. The Republic guarantees religious and civil liberty, equal rights and equal opportunities to all its citizens, and declares its resolve to pursue the happiness and prosperity of the whole nation and of all its parts, cherishing all the children of the nation equally, and oblivious of the differences carefully fostered by an alien government, which have divided a minority from the majority in the past.

Until our arms have brought the opportune moment for the establishment of a permanent National Government, representative of the whole people of Ireland and elected by the suffrages of all her men and women, the Provisional Government, hereby constituted, will administer the civil and military affairs of the Republic in trust for the people.

We place the cause of the Irish Republic under the protection of the Most High God. Whose blessing we invoke upon our arms, and we pray that no one who serves that cause will dishonour it by cowardice, inhumanity, or rapine. In this supreme hour the Irish nation must, by its valour and discipline and by the readiness of its children to sacrifice themselves for the common good, prove itself worthy of the august destiny to which it is called.

Signed on Behalf of the Provisional Government,

THOMAS J. CLARKE,
SEAN Mac DIARMADA, THOMAS MacDONAGH,
P. H. PEARSE, EAMONN Ceannt,
JAMES CONNOLLY, JOSEPH PLUNKETT.

Pennad 1, p 9-10

Goude lenn ar pennad : pelec'h emañ an den a gont an darvoudoù hervezout? Peseurt elfennoù en destenn a laka ac'hanout da soñjal evel-se?

Izili 3de Brigadenn Tipperary, IRA. 1920-1921

Eus petra he deus koun? Petra a zo cheñchet bremañ?

Perak ec'h implij ar ger «noz»?

Peseurt doare a implij ar skrivagnerez evit lakaat al lennerien da anavezout anv an harozez?

Peseurt liamm a zo etre danvez ar pennad-mañ ha titl ar romant?

Gerioù da zisplegañ

roz-kamm (9) :

taouarc'heg (10) :

sil (10) :

lusenn (10) :

Pennad 2, p 11-14

Pe anv-familh eo an harozez?

Petra zo c'hoarvezet gant ur bern tud eus he familh? Ro skouerioù resis.

Perak e voe kaset tad an harozez d'an toull-bac'h?

Penaos eo bet buhez he mamm?

Pe anv eo breur an harozez?

Petra a rank ar vugale ober pa ya o zad e kounnar?

Petra a laka ar vugale da soñjal ez eo o zad un diaoul?

Gant piv eo bet lazhet an tad?

Ger da zisplegañ

kuilh (12) :

Pennad 3, p 15-20

Da di biv eo kaset ar vugale goude interamant o zad?

Pe oad eo ar vugale d'ar mare-se?

Petra a reont div wech da heul?

Da belec'h e ya Kevin goude vaou vloaz, ha petra a ra eno?

Petra a soñj Enda diwar-benn emzalc'h hec'h eontr?

Ha laouen eo Enda en Iwerzhon? Petra a blijfe dezhi ober?

Peseurt cheñchamant a zo e buhez an harozez a-drugarez d'he breur?

Da belec'h eo kaset Enda? Penaos e tremen ar vuhez eno?

Gerioù da zisplegañ

sukantin (15) :

kernezh (18) :

bouk (18) :

marnaoniet (18) :

hogen (20) :

diot (20) :

kakoukez (20) :

astud (20) :

Titouroù a gaver er pennad diwar-benn an tudennoù hag o oad

7 vloaz eo Kevin (10), neuze ez eo 9 bloaz Enda : e 1911 e c'hoarvez ar pennad 2 neuze. 14 vloaz eo Enda, ha 12 eo Kevin (16). E 1921 ez eo 17 vloaz Kevin, 19 vloaz eo Enda (16). Neuze e c'haller divinout e voe ganet Enda e 1902 ha he breur e 1904.

Pennad 4, p 21-24

Gant peseurt frazenn e krog ar pennad? Perak ez eo a-bouez?

Ha laouen eo Nedeleg Enda? Dav displegañ.

Penaos eo savet 3de rannbennad ar bajenn 22? Petra eo efed ar mod-se da skrivañ pa lenner?

Petra a c'hoarvez pa grog Enda da lenn?

Petra a ziviz ober neuze, ha petra a gas ganti?

Gerioù da zisplegañ

aouregi (23) :

losket, verb leskiñ (24) :

Pennad 5, p 25-28

Pelec'h en em gav Enda?

E piv e soñj pa wel an den kousket?

Petra eo emzalc'h an div vaouez a zegemer Enda? Ha cheñch a ra emzalc'h plac'h an davarn etre penn-kentañ ha dibenn ar pennad?

Gerioù da zisplegañ

panevet (25) :

konikl (25) :

beler (26) :

louet (27) :

intañvez (28) :

Pennad 6, p 29-32

Petra a ziviz Enda ober pa zeu an den er sal? Perak e ra an dra-se?

Perak eo deuet an den da gaout anezhi?

Pennad 7, p 33-36

Pe anv eo an den?

Petra eo danvez ar gaoz a zo etrezo?

Follentez : eus peseurt follentez ez eus kaoz er pennad? Gant peseurt trivliad all eo keñveriet, d'az soñj?

Petra he deus divizet Enda ober?

Ger da zisplegañ

morediñ (34) :

Pennad 8, p 37-41

Pelec'h eo en em gaver Enda?

Petra eo an deiziadoù meneget en destenn?

E petra e soñj Enda?

Penaos eo an degemer gant Mrs. Bond? Ha cheñch a ra an traoù tamm-ha-tamm? Dav displegañ.

Ha cheñchet eo emzalc'h Enda? Petra a zo ganti pajenn 38?

Gant piv en em gav Enda pajenn 40?

Ha dont a ra Enda da ober ar pezh he doa raktreset? Perak?

Peseurt liamm a c'haller kavout etre Enda ha Mary Banty?

Gerioù da zisplegañ

kelenn (37) :

rimiañ (38) :

priedelezh (40) :

Pennad 9, p 43-47

Piv a zeu da gaout Enda? Perak eo deuet?

Perak en doa divizet Jim Ryan kas anezhi d'ar gouent?

Petra eo deuet da lavarout dezhi? Penaos e tremen ar gaoz etrezo?

Petra a oa c'hoarvezet etre Jim ha Kevin? Petra eo emzalc'h Jim?

Ger da zisplegañ

braket (43) :

Goude lenn al levr betek penn : a-fet red an amzer, penaos e c'hallez renkañ pennad kentañ al levr? Penaos eo savet al levr neuze?

Goude lenn al levr betek penn : eus piv ez eus kaoz er pennad kentañ?

☒ 3 – Skrivañ

Ar pep pouezusañ : leuniañ an daolenn

Tudennoù pennañ ar romant

Tudenn	Titouroù diwar he fenn
Enda Nolan	
Kevin Nolan	

O zad	
O eontr	
Jim Ryan	
Kati	
Mrs. Bond	
Mary Banty	

- *Enda (diwar Eanna) a zo un anv-bihan iwerzhonek a dalvez labous.*

Ar pep pouezusañ : lec'hioù pennañ ar romant

Sav roll al lec'hioù pennañ meneget er romant :

Ar pep pouezusañ : deiziadoù ha bloavezhioù pennañ ar romant

Sav roll an deiziadoù ha bloavezhioù pennañ meneget er romant :

A - Adwelout ar c'hemmadurioù goude ar gerioù-perc'hennañ

Sed taolenn ar c'hemmadurioù goude ar gerioù-perc'hennañ

	K	T	P	B	D	G	GW	M
MA, VA	C'H	Z	F					
DA	G	D	B	V	Z	C'H	W	V
E (♂)	G	D	B	V	Z	C'H	W	V
HE (♀)	C'H	Z	F					
HOR ⁽¹⁾	C'H							
HO				P	T	K	KW	
O	C'H	Z	F					

(1): kemmadur ebet goude HON / HOL.

B - Raganvioù-gour renet eeun

> Raganvioù-gour renet eeun a c'haller implijout e-lec'h ar **renadennoù-tra eeun** pe an araogenn **A** displeget.

Frazenn a gaver e-barzh *Ar follez yaouank* :

Ne ouzon ket piv a lavaras dezhañ e oa ret dezhañ **hor** c'has da C'haliv. (15)

Lakaat ar polis da redek er vro, **o** c'haout war ho lerc'h. (18)

Souezhus eo n'em eus ket **ho** kwelet (25)

Kemer a reas an te hag ar peurrest hag **o** lakaat war an daol. (26)

Me a fell din **ho** kwelout. (31)

Ha n'**e** welfen mui. (44)

En holl frazennoù ez eo skrivet ar raganv-gour renet eeun e lizherennoù tev.

Pelec'h er frazennoù e lakaer ar raganvioù-gour renet eeun? Peseurt ger a zo war o lerc'h?

Peseurt kemmadurioù a c'hoarvez goude raganvioù-gour renet eeun?

Adskrivañ ar 6 frazenn en ur lakaat an araogenn A displeget e-lec'h ar raganvioù-gour.

Adskrivañ ar 6 frazenn en ur lakaat ur renadenn-dra eeun e-lec'h ar raganvioù-gour.

Reolenn

> Raganvioù-gour renet eeun a c'haller implijout e-lec'h ar **renadennoù-tra eeun** pe an araogenn **A** displeget. Lakaet e vezont dirak ar verb, ha neuze e c'hoarvez kemmadurioù er verboù.

> Skouer : **Kas a ra he c'hoar** d'an ti-gar > **He c'has a ra** d'an ti-gar.

> Skouer : **Gwelet em boa anezhañ** dec'h > **E welet em boa** dec'h.

☒ **Sevenadur, istor ha douaroniezh**

Anavezout ar 6 broad kelt

Bro	Anv keltiek	Yezh	Pobl	Niv.a dud	Yezherien
Bro Skos	Alba	gouezeleg Skos	Skosed	5 milion	92 400 (1,8%)
Iwerzhon	Éire	iwerzhoneg	Iwerzhoniz	6 milion	538 283 - 1,8 million (9 %)
Enez-Vanav	Ellan Vannin	manaveg	Manaviz	70000	< 1 700 (< 2,4%)
Kembre	Cymru	kembraeg	Kembreiz	3 milion	> 750 000 (> 25%)
Kernev-Veur	Kernow	kerneveureg	Kerneveuriz	500000	3500 (0,7%)
Breizh	Breizh	brezhoneg	Bretoned	4 milion	206 000 (4,7%)

Skrivañ anvioù ar 6 bro war ar gartenn.